

جهت گیریهای عمده و استراتژیک آینده در ساحات آموزش و پرورش

محمدحسین لطفی

جنگ تخصص

جهان ، رفته رفته پیچیده تر می شود ، شتاب تغییرات به سرعت افزایش پیدا می کند ولی ذهن انسان کندتر پیش می رود . مشکلات از همینجا ناشی می شود که می خواهیم این ذهن را صرفاً نظر از اینکه چه قدر باهوش است در رویارویی با افزایش سریع اطلاعات و تغییرات در شکل کمی آن بکار بگیریم . وقتی که مردم اندیشناک و دلواپس هستند ، تمایل به تقلیل آن اضطراب و دلواپسی پیدا می کنند . جوابی که موجودیتهایی به نام جامعه ، شرکتهای و سازمانهای معظم و دولتها به این معضل می دهند این است که مردم را در گروه های تخصصی به عنوان متخصص آموزش دهند . یک متخصص بدین معنی است که در حقیقت ، همه چیز را غیر از تخصصش نفی می کند

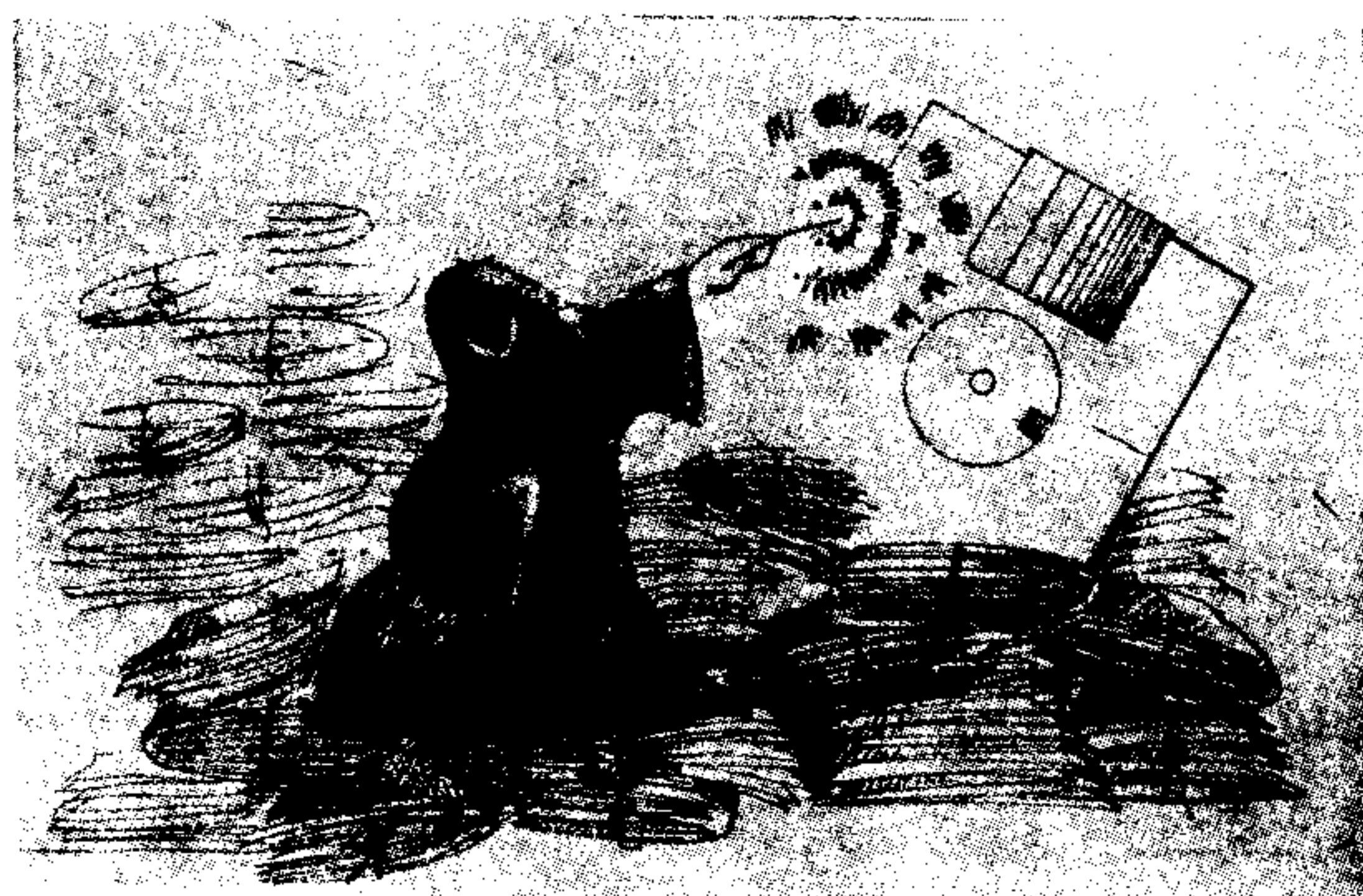
و بدین ترتیب با نفی همه چیز درجه اضطراب و دلواپسی خود را کاهش می دهد . این متخصصان در گروههای بزرگتر و بزرگتری حفاظت می شوند زیرا به مسوازات آنکه آنها چیزهای بیشتری را تکذیب و نفی و نادیده می گیرند ، ما به تعداد زیادی از آنها احتیاج داریم تا زمینه های نیاز بشر را برآورده کنند . نتیجه چنین فرایندی بوجود آمدن نهادهای عظیم و به موازات آن توسعه دولتهای بزرگ ، مدارس بزرگ و شرکتهای چندین ملیتی غول پیکر است که هر کدام آنها متشکل از تعداد زیادی از افراد کاملاً "متخصص و واجد شرایط هستند که در یک نگرش کلی و با در نظر گرفتن همه آنها در لحظه ای واحد تقریباً " همه چیزانفی می کنند و نادیده می گیرند .

چگونگی مفاهمه و برقراری رابطه موثر بین متخصصان

مشکل در واقع، این است که چگونه متخصصان می توانند بین خود مفاهمه و رابطه موثر برقرار کنند . سبک و روش قبلی سازماندهی مردم که بر این تصور استوار بود که کسی در آن بالا با مغزی واحد و منحصر بفرد همه چیز را می فهمد ، دیگر جوابگوی موثر به مشکلاتی که جهان با آن روبروست نمی تواند باشد و نیست . پیشنهاد این است که راه حل قابل قبول در ایجاد محیطی است که در آن گروههای متخصص خود سازمان یافته یا خود سازمان دهنده بوجود آید . خود سازمان دهنده یا خود سازمان یافته بدان معنی است که کسی بدانشا دستور نمی دهد که چه کاری بکنند و چگونه آن را انجام دهند . بلکه خود آنها با تفکر خود و تعاملی که فرایند آن تفکر خودی است راه را جهت تصمیم و اجرا هموار می کنند . الذین جاهدوا فیها لیهدینهم سلماً

مشکل برقراری مفاهمه و ارتباطات درونی بین انسانها و قدرت کامپیوتر

با افزایش نجومی جمعیت و انفجار اطلاعات در ۳۰۰ سال اخیر ، مشکل و پیچیدگی اصلی ، برقراری ارتباطات داخلی بین مردم است . کامپیوتر توانایی

" داده‌ای " می باشد . که يك مفهوم و واقعیت دو بعدی و یا حتی چند بعدی قابل تعبیر و ارتباط است و می توان آنرا " داده ای " تلقی کرد که بوسیله دیگران هم قابل ارتباط دادن هست ، مثل يك کتاب درسی و یا هر کتاب دیگر .

۳ - دانش :

اطلاعات و داده ای است که مابطور شخصی در ذهن و مغز خود بین عناصر آنها روابطی برقرار کرده ایم و به علت اینکه می توانیم با قیاس و استقرا ، ابزار منطق و تفکر صحیح ، برپایه اندوخته های تجربی قبلی استدلال کنیم ، لذا می توانیم از این دانش به موثرترین وجه بهره وری بعمل آوریم .

۴ - حکمت و فرزانیگی :

آن حالت متعالی است که در اثر برقراری اتصالات درونی بین گره های اطلاعاتی به سطحی از آگاهی و آمادگی عقلانی و حکمی رسیده ایم که قادریم از مجموعه حکمی - اطلاعاتی در مواجهه با هر نوع شرایط و مقتضیاتی ارائه طریق نموده و آنرا بکار ببریم . پاسخ به اینکه چگونه چنین چیزی صورت می پذیرد در ضعیفترین مرحله فکری بشر بشمار می رود لیکن این حالت درست ضد تخصص گرایی است و ما باید سعی کنیم که در مورد آن معرفت بیشتری کسب کنیم . راه خرابات و علم سماوات و تشخیص خودآگاهانه سود و زیان و همواره در جوار یار بودن از ویژگی های داشتن حکمت و فرزانیگی است .

۵ - اطلاعات دست اول و منحصر بفرد و یا اطلاعات ویژه :
اگر در هر يك از بخش های " داده " ، اطلاعات ، دانش و یا حکمت و فرزانیگی واحد دریافت شده دست اول و منحصر بفرد باشد و فقط در اختیار يك فرد ، گروه و یا سازمان قرار گیرد که فقط او توانایی استفاده و بهره برداری از آن را به شکل بهینه در زمانی بهنگام داشته باشد ، در این صورت آن داده ، اطلاعات ، دانش یا حکمت می تواند " اطلاعات ویژه " تلقی شود . این مفهوم يك ویژگی فرار و قابل تغییر با سرعت زیاد است . چیزی که الان " اطلاعات ویژه " تلقی می شود ، شاید يك آن دیگر به عنوان داده در دسترس همه تبدیل شود .

محاسبه تعداد و اندازه های این ارتباطات داخلی را دارد ولی انسان قادر به چنین کاری نیست . مشکل اصلی قهرا " به این نقطه تبدیل می شود که چگونه ما بتوانیم این انسانها و افراد مرتبط و متصل بهم را در داشتن نقش موثر و کارآ در حل مشکلات بطور موثر یاری کنیم قضیه بسیار مشکل است زیرا ، با گروه کثیری از افراد متخصص در سطح بالا مواجهیم که با همدیگر بخوبی مذاکره نمی کنند و مفاهیم و ارتباطات طولانی مدت ندارند زیرا حتی بخاطر اصل تخصص و تفکر سلولی همدیگر را نفی و انکار نیز می کنند .

تشریح اندام اطلاعاتی کامپیوتر

باتوجه به اصل پیشنهادی برای ایجاد محیطی که گروههای خود سازمان دهنده و یا خود سازمان یابنده پرورش پیدا کنند بهتر است چندین اصطلاح که در علوم کامپیوتر و اطلاعات مطرح است بررسی شود . در جهان کامپیوتر اغلب از اطلاعات و داده و برخی اوقات نیز از سیستمهای اطلاعاتی معرفتی و سیستمهای اطلاعاتی حکمتی یا حکمی صحبت می شود . در زیر ، مفاهیم مرتبط بدین اصطلاحات و همچنین سیر منطقی اطلاعات بمعنی عام را بتصویر می کشیم :

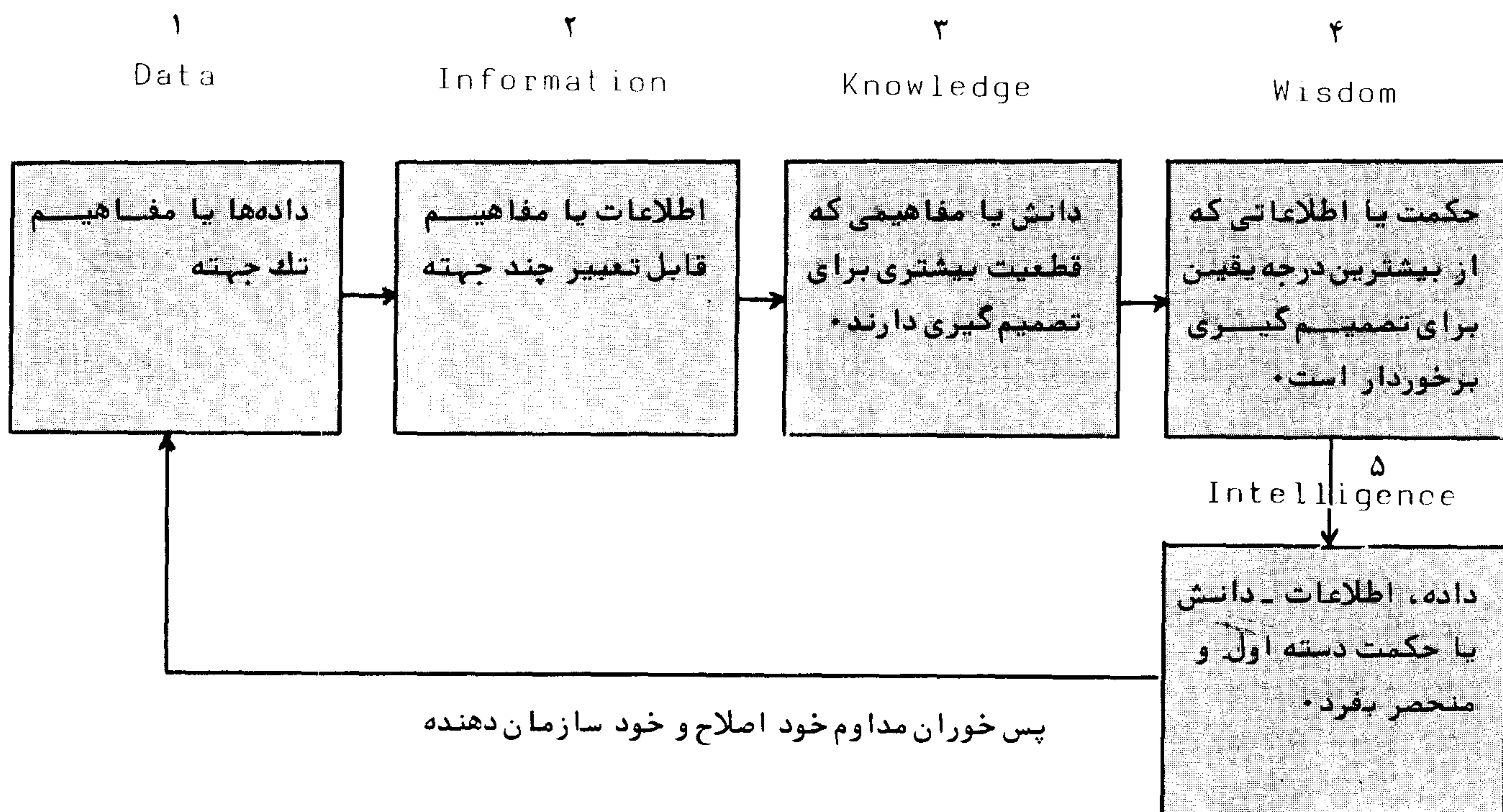
۱ - داده :

داده به يك واقعیت منفرد و یا واقعه منفرد یا مفهوم تك جهته که اغلب به خودی خود خیلی نمی تواند موجودی مرتبط و مطابق با مقصود باشد اطلاق می شود و در حقیقت يك واقعیت و پدیده يك بعدی است و با اصطلاح گاهی چیز بی ربطی است .

۲ - اطلاعات :

اطلاعات بمعنی ارتباطات بین چندین نقاط

اگر بخواهیم سیر جریان موارد گفته شده را به عنوان يك مدل منطقی و توأم با پس خوران ترسیم کنیم شکل زیر را خواهیم داشت

جدول شماره "۱" - مدل ارتباطات و سیر منطقی اطلاعات برای تصمیم‌گیری و فرایندهای ذخیره و بازیابی آن

گونه‌های خارجی و ملموس انتشار داده، اطلاعات یا دانش و اطلاعات ویژه

در اینجا این نکته باید تذکر داده شود که اشکال خارجی ظهور و انتشار اطلاعات در لایه‌های فوق‌بطور منطقی و سلسله مراتب وار به قرار زیر است:

۱ - شفاهی:
اولیه‌ترین اطلاعات یا هر یک از پنج وجه فوق به شکل شفاهی بین دوتن و یا گروهی از متخصصان بطور رسمی یا غیررسمی مطرح می‌شود و ممکن است این‌گونه اطلاعات نتایج بسیار گسترده‌ای در برداشته باشند. جورج واتسون کاشف DNA در کتاب کوچکی که به نام "Double Mellix" دارد اذعان کرد که جرعه اصلی کشف DNA در گفتگوهای خصوصی و شفاهی غیررسمی با برخی از دانشمندان برسر خوردن چای یا قهوه صورت پذیرفته است.

۲ - گزارش پیشرفت کار:
این نوع اطلاعات که بازهم ممکن است در هر یک از

پنج شکل فوق صورت پذیرد محدوده انتشار آن گسترده‌تر از اطلاعات شفاهی است، لیکن در محدوده یک نهاد یا یک سازمان و یا گروه تحقیقاتی خواهد بود. در این مجموعه اطلاعات نیز هر چه مراد و معاوضه اطلاعاتی به صورت گزارش پیشرفت کار بیشتر باشد سریعتر به وجوه کاملتر در مدل فوق می‌رسیم.

۳ - مجلات و روزنامه‌ها:
اگر گفتگوها و اطلاعات بطور شفاهی منجر به تئوری سازی و تحقیق عملی - تجربی شود و سپس در فرایند تحقیق بصورت گزارش پیشرفت کار درآید، پس از سنجش‌های لازم قابل انتشار در یکی از مجلات علمی بوده و اگر در حد فهم عامه باشد، در حالت ساده‌شده‌ای از آن در روزنامه‌ها چاپ می‌شود که میدان وسیعی از استفاده کنندگان اطلاعات را می‌پوشاند. روزنامه‌ها و مجلات قهرا "طیف وسیعی از استفاده کنندگان را شامل می‌شوند. البته اگرچه، اطلاعات

منتشر شده در این وسیله تا حدودی از درجه یقین کمتری برخوردار است . البته مجلات تخصصی و علمی از این قاعده مستثنی است لیکن بیشتر ، مقصود از درج اطلاعات و یا هر يك از وجوه مدل شماره " ۱ " در مجلات و روزنامه برای تبادل نظر افزونتر صورت می گیرد . قهرا " این وسیله انتشار اطلاعات سرعت سیر منطقی وجوه مدل شماره " ۱ " را افزونتر از هر يك از موارد ذکر شده در قبل تامین می کند .

۴ - اطلاعات به صورت کتاب :

اگر وجوه مختلفه مدل شماره ۱ در اثر سیری که از انتشار به صورت شفاهی ، گزارش پیشرفت کار ،

اطلاعات منتشر شده در مجلات علمی و روزنامه ها به درجه ای از قطعیت و یقین علمی برسند بعد از مدت کوتاهی به صورت کتاب درسی و یا سایر کتب منتشر می شوند . معمولا " کتب علمی ۵ تا ۷ سال دوام اطلاعاتی دارند و بعدا " باید تجدید چاپ شده و مطالب جدیدی بدانها اضافه شود .

۵ - دائرة المعارف :

اگر مجموعه اطلاعات منتشر شده در هر يك از بخشهای مدل شماره يك به صورت يك سلسله واقعیتهای ثابت تاریخی درآمده باشد ، درآثاری به نام دائرة المعارف چاپ و منتشر می شود که صرفا " کیفیت مقدماتی و تاریخی به خود می گیرد .

۶ - وسائل سمعی و بصری و الکترونیک (کامپیوتر)

و تکنولوژی اطلاعات که از اهم نمودهای خارجی بررسی اطلاعات در جوامع پس از صنعت است خود از اهمیت کاملا " مشخصی برخوردار است که باید در بخش جداگانه ای مفصلا " بدان پرداخته شود . ناگفته نماند وسائل سمعی و بصری و وسائل الکترونیک ، مجموعه های مندرج در مدل شماره " ۱ " را با سرعت ، وضوح و سادگی بیشتری در اختیار نوع بشر و ذهن او قرار می دهد و کلا " باید گفت که کامپیوتر و ابزارهای الکترونیکی به عنوان سیستم لاینفک و ضروری حمایت ذهنی بشر در عصر پس از صنعت تلقی می شود .

تداوم انفجار تکنولوژی و اطلاعات در قرنهای آینده

انقلاب تکنولوژی و انقلاب اطلاعات : با ساخت ترانزیستور در ۱۹۴۷ این واقعیت را باید پذیرفت که انقلاب و انفجار تکنولوژی و اطلاعات با ترکیباتی که از تقریبا " بی نهایت عناصر خود می تواند ایجاد کند ، برای سالهای متمادی با ما خواهد بود . انقلاب تکنولوژی و اطلاعات در حقیقت با ساخت اولین ترانزیستور در سال ۱۹۴۷ شروع شد . این اولین ترانزیستور ، شروع تکنولوژی بود که قابل استفاده و قابل اعتماد بود و از طرفی ریز و کم هزینه می نمود .

تراشه در نسل امروزی تکنولوژی

در نسل امروزه تکنولوژی تراشه ساخته شده و سرعت تعبیه کردن ترانزیستورهای متعدد بر روی تراشه به سرعت در حال افزایش است . ابزارها و وسائل ذخیره و بازیابی اطلاعات هر روز دارای کفایت بیشتر و وضعیت بهتری می شود .

مشکل و اهمیت حیاتی طراحی سیستم مفاهمه و ارتباطات

در ارتباط با مباحث مربوط به ترانزیستور و تراشه تصور کنید که ما يك میلیون ترانزیستور را روی يك تراشه تعبیه کنیم . چه کسی می خواهد و یا می تواند به

آنها بگویند که چگونه این ترانزیستورها با هم صحبت کنند و یا مفاهمه داشته باشند. این قضیه به همین آسانی نیست که ما همین که ترانزیستورها را روی تراشه سوار کردیم آنها شروع به مکالمه و مکاتبه و مفاهمه کرده و از داده به اطلاعات و از آن به دانش و حکمت و اطلاعات ویژه برسند و سیستم را بطور خودآگاه آماده پاسخگویی مثبت در رویارویی با هر موقعیتی بکنند. چند راه عبور باید بین آنها ایجاد شود. آیا ما انتظار داریم که همه آنها در یک مرکز شهر خیالی جمع شوند و یا هر کدام منفرداً "علاقه مندند که بطور جداگانه با یکدیگر مکالمه، مکاتبه و مفاهمه داشته باشند. یک تشابه و توازی عجیب و جالبی بین طراحی سیستمهای انسانی و طراحی اینگونه سیستمهای الکترونیکی موجود است. کلید راه حلها در ایجاد سیستم ارتباطات و مفاهمه است. کامپیوتر و قوه پردازش آن هر روز سریعتر و قیمت آن هر روز ارزانتر می شود و به سرعت سیستم های ارتباطی همچون شرکت های تلفن و تلگراف باید به فشار جامعه تن در دهند و سوده های هنگفتی که برای دولت هایشان بطریق نامشروع و غیرقانونی کسب می کنند متوقف سازند و دست از کنترل های مرکزی و اعمال سیاست های حمایتی بردارند. در اینجا باید یک بررسی اجمالی به عمل آوریم که در آینده جوامع بشری به چه شکلی درمی آیند و برای این منظور بهتر است با اصطلاح از نظر تاریخی نوع های مختلف یا سبک های مختلف جوامع را مورد بررسی قرار دهیم.

شاخصه های عمده و انواع جوامع ونحوه مدیریت آنها در طول تاریخ کیفیت جامعه فعلی

اگر تاریخ را به صورت استوانه ای حجیم و امتداد یافته تصور کنیم، هر مقطعی از آن بستگی به دوره و نزدیکی به حال، جامعه آن زمان تاریخ را نشان می دهد. پس هر جامعه ای مقطعی از تاریخ است. اینکه تاریخ در حد فعلی چند مقطع اجتماعی داشته، بیشتر از شکل زندگی و مدیریت که شاخصه خارجی ارتباطات و مفاهمه اجتماعی است تعیین می شود. در این بخش به مقاطع

اجتماعی تاریخ با توجه به شاخصه عمده مدیریتی آن که نمود خارجی ارتباطات و مفاهمه اجتماعی است پرداخته و تعیین های مدیریتی جامعه عصر حاضر را بررسی می کنیم.

عصر شکار

۱ - شکار و انسان های اولیه:

اولیه ترین مدل مدیریتی همان مدل جمع آوری شکار بود. ماهیت ویژه این مدل مدیریتی شامل گروه های بسیار کوچک مردم بود که همواره در حال مهاجرت و تحرك بوده و تعامل ضعیفی با هم داشته اند. هر یک کاملاً مشغول تهیه مایحتاج زندگی و غذا بوده و با دیگری مجال صحبت و مفاهمه را نداشته است که این مدل از اولین روزهای حضور بشر در روی زمین با او بوده است.

۲ - مدل مدیریتی عصر کشاورزی:

شاخصه عمده مدیریتی در این مدل توانایی شخص و فرد در کار به اندازه ای که بتواند غذا تولید کند تا افرادی که کار نمی کنند نیز از آن بهره مند شوند بوده است. این نوع مدیریت جامعه از ۸۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰ سال قبل از میلاد مسیح شروع شد و برای مدت زیادی ادامه داشت.

۳ - جامعه صنعتی:

در حدود سال ۱۸۰۰ سومین مدل مدیریتی یعنی جامعه صنعتی ظهور کرد. با استفاده از ماشین های مکانیکی و افزایش خارق العاده تولیدات و محصولات کشاورزی قسمت اعظمی از نیروی کار در تولید کالاهای مصرفی متمرکز شد. این دوره تقریباً ۱۵۰ سال دوام داشت و بطور موثر در پایان جنگ جهانی دوم شاخصه عمده جامعه بشمار نمی رفت.

۴ - جامعه یا عصر اطلاعات (عصر مابعد صنعتی):

این عصر از مدیریت جامعه توأم با شاخصه به دست آوردن قوت، یا زندگی و یا تولید و رشد مواد غذایی و کالا نیست. بلکه اکثریت جامعه دست اندر کار تولید ماده ای به نام اطلاعات هستند. چنین تخمین زده شده است که تا سال ۲۰۰۰ افراد خیلی کمی در امر تولید

مواد غذایی و به نسبت افراد کمتری در بخش تولید کالا اشتغال خواهند داشت و در عوض بسیاری در امر تولید و پردازش ماده‌ای به نام اطلاعات مشغول خواهند بود. تنها در آمریکا بیش از ۲۰۰۰ نفر شاغل و بی‌جمعیت آن کشور صرفاً "در بخش تولید و پردازش اطلاعات مشغول کار خواهند شد. مساله مهم این است که اگر فعالیت در تولید و نه پردازش اطلاعات دارای کفایت و کارآیی گسترده شود چه اتفاقی خواهد افتاد. به گونه‌ای که اگر زمانی سایر انواع وسبک‌های جامعه، درصد کثیری از جمعیت را در خود به اشتغال کشیده و بموازات افزایش کارآیی، درصدهای اشتغال به نوع دیگری از انواع جامعه منتقل شد، آن جامعه مابعد اطلاعات چگونه خواهد بود. یقیناً باید گفت که وسائل و ابزار لازم برای کارآیی و سود آوری و موثر بودن بیشتر اطلاعات، اگرچه ابتدایی و اولیه هستند ولی در راه رسیدنند. می‌شود ادعا کرد که تا سال ۲۰۰۰ جامعه اطلاعات پایان پذیرد و جای خود را به نوع دیگر از جامعه مثل جامعه دانش و یا جامعه حکمت بدهد.

روشهای مدیریتی مترتب به انواع جامعه‌های حادث در فرایند تاریخ

یکی دیگر از انشعابات که بررسی آن از اهمیت بسزایی برخوردار است سبک و روش مدیریت مترتب به سبک و نوع اجتماعات و جوامع حادث در فرایندهای

تاریخی می باشد که در زیر به آنها اشاره می شود:

۱ - روش مدیریتی مترتب به

جامعه شکار، مدیریت با چماق بوده است. مدیریت با چماق کاملاً مشخص و یک لایه بوده و تقریباً همیشه بطور مطلق کارساز بوده است. در یک چنین سبک مدیریتی همه می دانند

که رئیس کیست. البته چماق امتداد وجودی و شعاع کوتاهی داشت و درست باندازه بازو و خود چماق امتداد پیدا می کرد.

۲ - جامعه کشاورزی باعث ایجاد خلاقیت و روش

مدیریتی جدیدی شد که اصطلاحاً "بدان مدیریت باشلاق گفته می شود. یک شلاق در دست یک متخصص قادر بود یک میدانی از کارگران را کنترل نماید. با چماق، آنها می توانستند با آسانی فرارکنند. ولی شلاق به علت امتداد وجودی گسترده ای که داشت کنترل را وسیعتر می ساخت.

۳ - جامعه صنعتی: وقتی جامعه کشاورزی جای خود

را به جامعه صنعتی داد، افراد کم کم به این تشخیص رسیدند که درد جسمی به تنهایی وجود ندارد، بلکه درد فیزیکی با تفکر و یادگیری همزیستی دارد و به موازات پیچیده تر شدن امور، کارگران نیازمند به تفکر و جابجا کردن اهرم دستها و انگشتانشان شدند و این روش مدیریت دیگر کارساز نبود. سرپرستی به عنوان روش و سبک دیگر مدیریت بود که بخاطر انقباض صنعتی وارد بازار کار شد و در حقیقت سرپرستی یکی از امتدادها یا انشعابات اصل مدیریت توأم با درد و رنج بود. یکی درد و رنج و اجبار فیزیکی را در برداشت و دیگری یعنی مدیریت با سرپرستی، درد و رنج و اجبار ذهنی و فکری را در برمی گرفت. چه این در نوع خود یک موفقیت مفهومی بحساب می آمد لیکن کارآئی لازم را در افزایش تولید و ظرفیت لازمی که مدیران به انتظار آن نشسته بودند را ایجاد نکرد. با کمک دانشکده مدیریت هاوارد تئوری دیگری به نام تئوری مدیریتی حماری بوجود آمد. تئوری مدیریتی حماری یک تئوری واسطه‌ای بود که مردم را از سبک مدیریت

شلاق، به سوی انگیزش مثبت هدایت کرد. هویج همان تشویق و انگیزش مثبت است و بگونه‌ای به جلو دهان خر وصل شده که هرچه سریعتر برود بدان نمی‌رسد. این روش مدیریت البته نتوانست مردم را به مدت زمان زیادی گول بزند ولی به وسیله خیلی‌ها در امر تبدیل دوره سرپرستی مطلق به روش مدیریتی دیگر مورد بهره برداری قرار گرفت.

۴ - در دنیای کنونی و جامعه فعلی که متصف به عصر اطلاعات می‌باشد و تا حدودی در حال گذار از آن هستیم، روش غالب مدیریت اصطلاحاً "مدیریت توام با مفاهیم شخصی" است. براساس این روش مدیریت چنین استنباط می‌شود که مردم اگر اطلاعات درست در اختیارشان قرار گیرد می‌توانند کارهای درست انجام داده و تصمیمات درست بگیرند. در اینجا تصور برای این است که مردم دارای انگیزه‌های مثبتی برای موفقیت و انجام کار هستند و شما آن را در اختیارشان قرار می‌دهید. ولی این کار را با گروه‌های بزرگ نمیتوان صورت داد زیرا مفاهیم و ارتباطات شخصی به شکلی که در حین سخنرانی انجام می‌گیرد با دو مشکل و ضایعه روبرو است.

۱ - اولاً "خیلی کند است" زیرا خودشان باید افراد را جمع‌آوری کنند - تلفن بزنند و نامه نگاری کنند و یا بهر طریقی که ممکن است که این امر خیلی کار می‌برد.

۲ - داده‌ها را فاسد میکند. بموازات اینکه شما داده‌ها و اطلاعات را به شخصی می‌دهید و او نیز به شخص دیگر می‌دهد اطلاعات تغییر ماهیت می‌یابند. این دو مشکل باعث می‌شود که این روش مدیریت یعنی مدیریت با مفاهیم انسانی به شکلی که انتظار می‌رفت کارآیی نداشته باشد. چاره چیست؟ طبیعی است که از ویژگی به نام ارتباطات و مفاهیم حمایت شده به وسیله کامپیوتر^{۱۲} برای جبران نقیصه‌های ذکر شده استفاده شود. عوض اینکه اطلاعات از شخصی به شخصی دیگر با واسطه فردی صورت پذیرد و جریان پیدا کند، کلیه اطلاعات از يك شخص به مخزن ارتباطاتی یا کتابخانه و یا يك مرکز کامپیوتری ریخته می‌شود و هر کس دیگری به اندازه نیازی که دارد از آن برخوردار

می‌شود. مفهوم آن درست شبیه مفاهیم اولیه سوسیالیسم است - هرکس به اندازه توانائیش بسه کامپیوتر کمک اطلاعاتی می‌رساند و به اندازه نیازش از کامپیوتر اطلاعات مصرفی استخراج می‌کند. مثلاً "در بسیاری از موسسات صنعتی - علمی و تحقیقاتی غرب بدین گونه عمل می‌شود. درموسسه‌ای به نام "Digital Engineering Equipment Corporation Europe" در حدود ۱۰ هزار مهندس در سرتاسر جهان با استفاده از مفهوم فوق در حال تبادل و مفاهیم هستند.

در کیفیت فعلی، مفاهیم و ارتباطات از طریق کامپیوتر و ابزار مربوط بدان به سه شکل زیر صورت می‌گیرد:

۱ - نامه های الکترونیکی^{۱۳} درست شبیه تلفن است بطریقی که شلاق شبیه چماق بود. نامه های الکترونیکی سریعتر است و از همه مهمتر هیچوقت مخاطب را از دست نمی‌دهد بخاطر اینکه مثلاً "گم نمی‌شود و در ضمن بسیار دقیق است زیرا اطلاعات و داده‌هایی که به این طریق حمل می‌شود دست نخورده به طرف مقابل می‌رسد. در عین حال در چنین وسیله ارتباطی فرستنده باید شخص خاصی را مورد مخاطب قرار دهد و باید آدرس مشخصی را در نظر داشته باشد زیرا در ابتدا باید بداند که چه اطلاعاتی را برای چه شخصی باید بفرستد.

۲ - استفاده از "Videotext" که به معنی تکنولوژی پخش می‌باشد و بدین معنی است که شما می‌توانید اطلاعات را به طبقه وسیعی از مردم برسانید. از این طریق اطلاعات را در دسترس افرادی می‌توانیم قرار دهیم که نمی‌دانیم آنها چه کسانی هستند ولی این روش اطلاعات پخش کردن يك روش یا تکنولوژی يك جنبه است.

۳ - نوع سومی از مفاهیم و ارتباطات که هم روشهای مدیریت وهم سیستم آموزش را دچار انقلاب خواهد کرد مفاهیم و ارتباط هدایت شده بوسیله متن^{۱۴} است. مثلاً "اگر کسی بخواهد با تمام افرادی که زبان مادری آنها اسپانیولی است و انگلیسی هم صحبت می‌کنند و علاقه مندند بدانند که سیستم آموزش و پرورش در يك کشور دیگر چگونه است مفاهیم و ارتباطات برقرار نماید کار خیلی مشکلی است. در این

صورت شما باید کلیه افراد مربوطه را به طریقی بخواهید یا طلب کنید. اگر شما انباری از اطلاعات را به عنوان مرکز داشته و اگر افراد هم بتوانند روش زندگی خود را تغییر داده و برخی از اوقات به دنبال موضوعاتی در این مرکز اطلاعاتی به عنوان انبار باشند، یک شخص می تواند بطور خارق العاده ای کارآ و موثر باشد. این روش در برخی سازمانها بطور داخلی صورت می پذیرد و در فرانسه نیز از طریق "Minitel" در سطح جامعه و دسترسی عموم موجود است. در آمریکا موسسات خدماتی زیادی این روش را در اختیار مردم قرار می دهند. این روش، فرصتهای لازم را در توسعه و بهبود بخشی و تولیدی و کارآ کردن مردم را در اختیارشان قرار می دهد و فرصتهای لازم را در ایجاد گروههای خود سازمان دهنده یا خود سازمان یابنده^{۱۵} به گونه ای در اختیار متخصصان قرار می دهد که بتوانند مشکلات خود را پیدا کرده و آنرا حل نمایند و با یکدیگر در امر یافتن و حل آن تشریح مساعی نمایند بدون اینکه همدیگر را بشناسند و یا اینکه همدیگر را ملاقات کرده باشند. باید چنین روشهایی در خصوص حل و فصل مسائل در مدارس یاد داده شود. امروزه ما حاضر به همکاری با افرادی که آنها را نمی شناسیم نیستیم لیکن در آینده بشر مجبور خواهد شد با افرادی که اصلاً آنها را ندیده و آنها را نمی شناسد مباحثه، همکاری و برای حل و فصل مسائل تشریح مساعی کند.

یکی از قوانینی که اکنون در برخی از موسسات مهم از جمله Digital Equipment Corporation (Europe) صورت گرفته و اجرا می شود این است که هر کس ۲۰٪ از وقت روزانه اش را صرف مفاهمه و ارتباطات با افرادی از طریق کامپیوتر می کند که آنها را اصلاً نمی شناسد. البته باید گفته شود که در کیفیت عمل نیز ما احتیاج داریم که روابط اجتماعی - انسانی داشته باشیم و افراد انسانی بسا هم دیدار داشته باشند لیکن باید گفته شود که امروزه ما وقت زیادی را صرف تماسهای شخصی حاشیه ای و بی مورد می کنیم که نتیجه حاصل از آن را کامپیوتر به بهترین وجه و سریعترین وجهی انجام می دهد و در

حقیقت بشر می تواند با استفاده از این کیفیت دیدارهای شخصی خود با دیگران را در انسانی ترین و واقعی ترین و ضروری ترین موارد اختصاص دهد.

تأثیرات آموزشی مفاهمه و ارتباطات هدایت شده بوسیله متن

حال باید بدانیم که چگونه همه اینها در ساختار آموزشی تاثیر می گذارد. در اینجا نیز با همان تشبیهی که در بخش مدیریت عرضه شد بحث را ارائه می کنیم:

۱ - در عصر شکار، متدلوژی اصلی، آموزش از طریق کارآموزی^{۱۶} بوده است. یک شخص بسیار ریز روی زانوی استاد کار به نحوه کار استاد نظاره کرده و آن را مورد ارزیابی قرار می داد. هدف یادگیری حرفه و فن از طریق مشاهده بوده است.

۲ - در جامعه کشاورزی، آموزش و دانش پذیری، روش به اصطلاح "انسان بزرگ" را برای خود اتخاذ کرد. بخش خیلی کوچکی از گروههای آموزشی با استفاده از طریقی غیر از کارآموزی صورت می پذیرفت. این روش به اصطلاح "انسانی بزرگ" در مجموعه گروه روشنفکران متمرکز گردید. به اصطلاح، این مرد بزرگ تقریباً همه موضوعات را تفسیر کرده و چنین تلقی می شد که همه چیز را درک می کند. دانش آموزان در حال نشسته و مطیع به استاد خود گوش می دادند و چنین استنباط می شد که کارآیی آنها در یادگیری نسبت به روش قبلی تقلیل پیدا کرده است.

نصیحت گوش کن جانا که از جان دوست تردادند

جوانان سعادت مند پند پیر دانا را

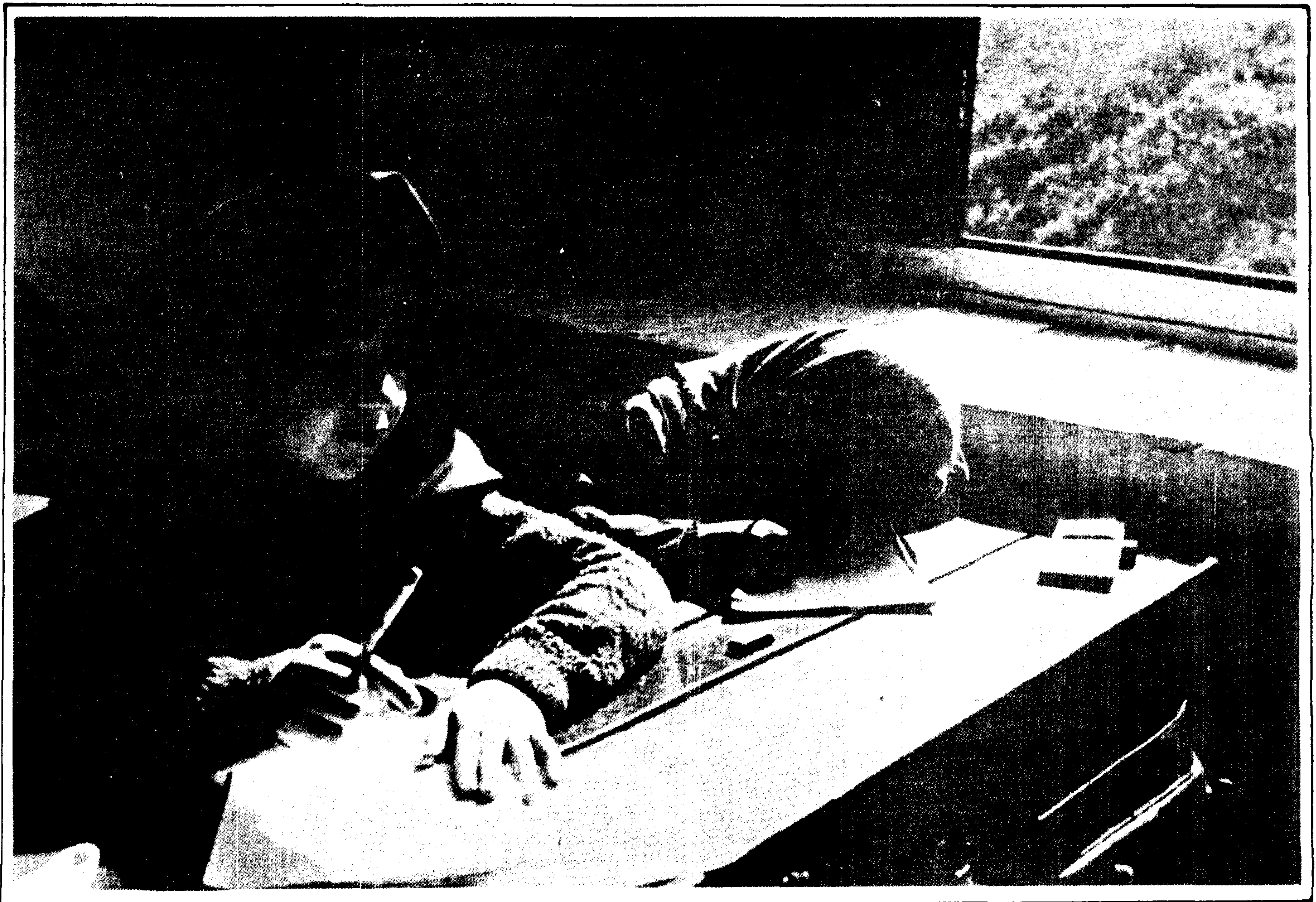
۳ - جامعه صنعتی: بشر وقتی مفهوم صنعتی و تکنولوژیک را مورد شناسایی قرارداد که اطلاعات تولید شده بیش از آن بود که در ذهن یک فرد تنها جای گیرد و در اینجا بود که افراد برای آموزش به کلاسهای تخصصی رفتند. در اینجا نیز همان مفهوم به اصطلاح مرد بزرگ موجود است با این تفاوت که هر معلم کمتر در مورد همه چیز می داند و به تدریج که با

این روند پیش رفتند، تخصصی شدند. باید ادعا کرد که این روش یادگیری تخصصی هنوز هم در بسیاری از کشورهای جهان بکار گرفته می شود.

۴ - جامعه اطلاعات : ویژگی عمده آموزشی در عصر اطلاعات، پردازش است. در این عصر تعداد و حجم معلمان درست به اندازه تعداد و حجم شاگردان شده است. در روش آموزش و یادگیری تخصصی، شاگردان به مدرسه و یا موسسات آموزشی می روند تا از مجموعه اطلاعات سهمی نصیب خود کنند. این تصور و فرض موجود است که در چه چیزی و یا در چه ساختار اطلاعاتی می خواهیم سهم شویم و در واقع، معلم و آموزگار شخصی است که بیشتر از همه می داند. در روش و نوع آموزش و معرفت پذیری " پردازشی " حقایق در حال تغییر هستند و قوانین فیزیک در حال

عوض شدن می باشند. بسیاری از چیزهایی که در مورد آنها تفکر ثابت داشته و یا آنها را ثابت می پنداشتیم در حال تغییر ماهیت هستند. هدف و نقش معلم و یا سازمانهای آموزشی - معرفتی در کیفیت کنونی باید سهمی شدن در نادانی و جهل باشد. حال باید یاد بگیریم که چگونه سوال درست فورموله کنیم و قادر شویم که به منابع اطلاعات و دانش متمرکز شده در مرکز، خود را وصل کنیم. که در حقیقت لازمه آن فورموله کردن سوالهای درست است. نزدیکترین تشبیهی که در این زمینه می توان مطرح کرد همان تحقیق کتابخانه ای است و موفقیت در عصر اطلاعات که وجوه آموزشی و معرفت پذیری آن " پردازش " است و مقرون نکات چندی است که در زیر بدانها پرداخته می شود:

۱ - مفهوم آموزش بدان گونه که در قبل بدان ایمان

داشتند و معتقد بودند که صرفاً " در دوره اول زندگی صورت می پذیرد، کاملاً " از چهارچوب معرفت شناسی خارج شده و دیگر اعتبار ندارد. مفهوم آموزش و معرفت پذیری يك فرايند دربرگیرنده تمام زندگی است.

۲ - مردم و دانش آموزان و دانشجویان باید فرایندهای پردازش برای دسترسی به اطلاعات جاری و جدید را بطور دینامیک و پویا یاد بگیرند. لازمه چنین کاری یادگیری چگونگی برخورد با وسایل ارتباط جمعی - کتابخانه‌ها و سیستمهای اطلاعاتی کامپیوتری و غیره است.

۳ - تقویت توانایی هرچه بیشتر کارکردن موثر و مفید در درون مجموعه‌های مشخص با غریبه‌ها یکی دیگر از مواد لازم کار در عصر اطلاعات است. ما باید بتوانیم عمق ذهنی خود را چنان آماده کنیم که همکاریها با دور دستها را يك وسیله طبیعی انجام کار تلقی کنیم. برخی تکنولوژی لازم برای ایجاد چنین فضائی در ذهن هم اکنون در دسترس بشر است و به زودی در آینده، بقیه آن نیز حاصل خواهد شد که به عنوان يك مفهوم ذهنی این واقعیت از اهمیت فوق العاده‌ای برخوردار است.

۴ - انعطاف پذیری لازمه کار است. انعطاف پذیری که این واقعیت را به رسمیت بشناسد که ویژگیهای موجود امروز ممکن است ویژگیهای فردا نباشند و در این راستا بخشهای مختلف نهادهای آموزشی یا باید تغییر یابند و یا باید درهم ادغام شوند.

۵ - وقتی که صحبت از مفاهیم و ارتباطات می‌شود اصولاً " مفاهیم و ارتباطات بین انسانها به ذهن متبادر می‌شود و بعدهاست که استفاده از ابزارهای کامپیوتری، نوشتاری، گفتاری و تصویری در امر مفاهیم و ارتباطات به ذهن می‌آیند. باید گفته شود که تاکنون تاکید بیش از حدی روی مفاهیم و ارتباطات از طریق کلمه و نوشتار شده است و تاکید کافی روی مفاهیم و ارتباطات در کل صورت نپذیرفته است. مقصود تواناییهای کلی ارتباطات و مفاهیم شامل زبان فیزیکی (بدن - زبان^{۱۷} و بکارگیری اعضا و جوارح در امر مفاهیم)، مهارتهای ارائه و فرایندهای پردازشی حل مشکل و تصمیم گیری است. در عصر کنونی

فرق بین حل مشکل و تصمیم گیری فقط در این نکته نهفته است که تصمیم بگیریم که چه مشکلی را حل کنیم. در آینده، هرچه بیشتر باید بر امر پردازش و فرایند توجه کنیم تا به محتوی و جوهر پرداخته شود. محتوی و جوهر در آینده همواره در دسترس خواهد بود. محتوی و جوهر در انبارهای مردم، در کامپیوترها و کتابخانه‌ها موجود است، ولی بقدری در فراوانی بسر می برد که یادگیری این موضوع که در صورت لزوم استفاده چگونه به اطلاعات مورد لزوم دسترسی پیدا کنیم و آن را استخراج نمائیم مهمترین و پراهمیت ترین جنبه کار را تشکیل می دهد. یعنی در حقیقت همان پردازش.

۶ - نقش معلم و آموزنده در آینده بیشتر به عنوان الگوی پردازش دهنده مطرح است تا به عنوان نمونه متخصص محتویها و جوهر و ایجاد کننده و بهترین نمونه معلم نیز همین گونه بوده است و در آینده نیز این ویژگی آموزشی به شدت از اهمیتهای اساسی برخوردار خواهد شد.

- 1-Self-Organizing
- 2-Knowledge based Systems
- 3-Wisdom based Systems
- 4-Wisdom
- 5-Intelligence
- 6-Oral
- 7-Program Report
- 8-Journal Report
- 9-Chip
- 10-Donkey theory of Management
- 11-Management by personal Communication
- 12-Computer-assisted or Computer-Aided Communication
- 13-Electronic Mail
- 14-Context-directed Communication
- 15-Self-Organizing group
- 16-Apprentice Ship
- 17-body language

سوابق تاریخی و انگیزه های تعاون و همیاری متقابل در روستاهای کشور

روستائیان، اغلب با کمک و خودیاری یکدیگر و مساعدت همه جانبه اهالی، تحت نظارت شوراهای اسلامی کار می کنند و در تمام مراحل کشت و کار از کمک متقابل یکدیگر برخوردارند. چنانچه دسته جمعی راه و یا جاده می سازند، نهرها را لایروبی می کنند، از نهادهای کشاورزی مانند بذر - کود - سم و امکانات موجود بهره برداری مشترک می کنند. حتی ماشین آلات مشترک کشاورزی دارند، چهارپایان خود را مشترکاً " به یک چوپان می سپارند، در یک مرتع می چرانند و از یک چاه آب می دهند که همگسی در مجموع، نشان دهنده نظامهای مشترک سنتی تولید و وجود انگیزه های قوی تعاون و همکاری در این سرزمین پهناور و حاصلخیز جمهوری اسلامی است.

برنامه تعاون و همیاری نیز چنین است که به عنوان زمینه مشارکت مردم در جریان توسعه روستاها، از قرنهای پیش در بین مردم و روستائیان مناطق مختلف به گونه های مختلف وجود داشته و چیز جدیدی نیست. مثلاً در گذشته اگر حمای برای استفاده عموم ساخته می شد، این کار با همیاری و کمک اهالی روستا صورت می گرفت و برای اداره آن یک نفر را مشخص می کردند تا به کارهای حمام رسیدگی کند. همچنین اولین شرکت های تعاونی، حدود سالهای ۲۷ و ۲۸ از طریق اصل چهار در پیشوای ورامین و جاجروود و با همین نامها تشکیل شد که بیشتر جنبه مصرفی (و کالاهای موجود در آن جنبه تزیینی) داشت و هدفش هم سرازیر کردن اجناس مصرفی و لوکس غیر ضروری به روستاها بود. در واقع تشکیل این تعاونیها به منظور تغییر فرهنگ و اعتقادات روستائیان بود که به زودی هم منحل شد.

پس از آن، با این انگیزه، تاسیس شرکت تعاونی ماشین آلات کشاورزی در مراغه بود که آنهم دیری نپایید که پس از خرابی و از کار افتادن ماشینها و نداشتن تعمیرگاه و وسایل و امکانات مورد لزوم

جایگاه و نقش شوراهای اسلامی روستا؛
در انتقال تحقیقات مدیریت کشاورزی
به منظور توسعه اقتصادی روستاهای کشور بعد از
انقلاب اسلامی
دکتر غلامرضا طالقانی

مقدمه

فرد و جامعه بدون یکدیگر نمی توانند زندگی کنند و این یک واقعیت انکار ناپذیر است که هم انسان و هم جامعه به صورت غیرقابل تفکیکی با یکدیگر رابطه تعاملی دارند، در این ارتباط، استمداد از قدرت تفکر - تجزیه و تحلیل و تجربه طولانی سایرین و همفکری متقابل، برای حل مشکلات، اساس کار و هدف شوراهای را تشکیل می دهد که جایگاه بی عظیم و نقشی بارز در انتقال پژوهش و تحقیقات انجام شده تولیدی بویژه در زمینه مدیریت کشاورزی و تولیدات مواد غذایی، که باید اصولاً " به دست جامعه دردمند و نیازمند روستایی برسد، دارد. این نقش شوراهای به منظور مبادله این دستاوردهای ذیقیمت و نحوه چگونگی انتقال و جایگاه ظریف آن در این مقاله بررسی می شود.*

به حالت رکود درآمد و ضایعات فراوان مالی به روستاییان، که امروزه با گسترش ابعاد و اهداف، ما آن را خدمات پایه می نامیم، محسوس شد که در پی آن سازمان مرکزی تعاون و روستایی تاسیس شد.

از طرفی مالکیت های مشاع و گونه های سنتی و قدیمی بهره برداری های جمعی و یا بنه بندی های قدیمی از اصول اساسی و پایه زمینه های مشارکت مردم در جریان توسعه روستاها به شمار می رود. بطور کلی باید گفت که مالکیت به شکل مشاع در کشاورزی و دامپروری کشور ما حداقل به اندازه خود کشاورزی و دامپروری قدمت و سابقه تاریخی دارد و اراضی مشترک روستاییان زمین هایی بوده است که مورد استفاده جمعی روستاییان قرار داشته است. وسایل تولید، بویژه زمین و ابزار کار به صورت مشترک در مالکیت اکثر اقشار روستایی قرار می گرفت.

در قسمت عمده اراضی ایران، بویژه در مناطقی که در قلمرو حاکمیت ایلات قرار داشت همچنین نوعی مالکیت مشترک برقرار بود. در گذشته، مالکیت مشاع به مراتب محدود نمی شد، بلکه در بسیاری از موارد قسمت اعظم زمین های کشاورزی را شامل می شد که در تمام چهارچوب بنه و سازمان های دیگری نظیر آن، پیوسته مشکل کوچکی ابعاد قطعات بهره برداری و اراضی را حل می کرد، بدین ترتیب که در این سازمانها چندین کشاورز، قطعات زمین خود را به صورت مشترک در واحدی بزرگتر به زیر کشت می بردند.

با توجه به اینکه تمام زمین های زراعی یک روستا از نظر حاصلخیزی خاک و یا حتی در مورد آب نیز عمل می شد، بدین ترتیب سازمان بنه نوعی سازمان کار برای کشت و بهره برداری از زمین بود که در راس آن مالک قرار داشت و از طریق مباشر، که حافظ منافع او بود، اجرای مدیریت و ایفای نقش می کرد. مختصراً " می توان گفت: که علت اصلی پایبندی سیستم بنه بندی، انگیزه ضرورت اشتراک و همکاری متقابل کشاورزان در کلیه امور اجرایی تولید است که همگی منتظر نتایج به دست آمده از مراکز تحقیقات نیز می باشند. امروزه، دیگر مالک در راس بنه ها وجود ندارد و به جای او نظارت سازمان های دولتی

جایگزین گردیده است که مجموعاً " سیاست کلی تولید و غیره را ترسیم می کند.

این سیستم همکاری در تولید متقابل به شکل تعاونی های تولید متجلی گردیده است. تعاونی های تولید در واقع سازمان هایی مردمی و انقلابی هستند که قادرند ناهنجاری های ناشی از وجود قطعات کوچک و پراکنده و نامتجانس زمین و همچنین نارسایی وسایل تولید را برطرف سازند و کشاورزان خرده پا را از خطر ورشکستگی و سقوط برهانند و روحیه کمک متقابل بین آنان را تقویت کنند و آنان را برای بازسازی و گسترش و نوسازی و شکوفایی کشاورزی و نهایتاً " ایجاد جامعه نوین روستایی با تمام ابعاد اسلامی بودنش آماده سازند. زارع، در تعاونی های تولید در کشت و برداشت و خرید و فروش آزاد است ولی برنامه و سیاست کلی کشت به او داده می شود تا برنامه ریزی های تولید بهتر هماهنگ گردد.

در تعاونی های تولید، که در اصل واحدهای تولیدی مشاع نیز نامیده می شود، درآمد خالص واحد تولید کننده بر مبنای کار هر عضو و به تناسب فعالیت و خدمات اعضا بین آنان توزیع می گردد. بنابراین، شرکت با برنامه ریزی درست به سادگی می تواند به یک واحد تولید کننده و بهره برداری وسیع و مدرن مبدل گردد. دامنه تولید در روستا بسط داده می شود و می تواند از روش های نو و دستاوردهای فنی و تکنولوژی به خوبی بهره مند گردد. با توجه به اینکه تشکیل این واحدهای تولیدی بنا بر قانون مصوب شورای انقلاب نیز مورد توجه خاص مسئولان قرار گرفته است، می تواند به عنوان یک اصل در حل مشکل افزایش تولیدات کشاورزی و توسعه اقتصادی با توجه به محدودیت قطعات و اراضی تلقی گردد.

یکی از مشکلات اساسی، نظام تولید در روستاهاست که باید دقیقاً " مطالعه و بررسی گردد. در حال حاضر، روستاهای ما بافت مدیریت گذشته را از دست داده است لذا باید به جای آن، سیستم متناسب مدیریت در روستاها جایگزین شود و یسار طراحی گردد. یکپارچه شدن زمینها نیروی کمتری می خواهد و وسائل مکانیزه به راحتی روی آن عمل

می‌کرد، حتی ارائه خدمات برای دولت به شکل مجتمع
سهلتر و آسانتر می‌گردد.

با توجه به اینکه در ارتباط با پایبند آوردن و
کاهش هزینه های تولید در بعضی از محصولات مانند
پنبه و چغندر قند و بعضی دیگر از محصولات
استراتژیک، ناچاریم که بصورت مکانیزه عمل کنیم،
بنابر این ارائه خدمات به شکل جمعی از سوی دولت
در کنار جمعی کردن کشت و اجرای سیاست تعاونیهای
تولید نگرانی تولید کننده را به شدت کاهش و
امکانات بالقوه و بالفعل تولید را توسعه می‌دهد.

لازم به یادآوری است که شرط موفقیت در کلیه
اهداف فوق و نهایتاً " بهره‌وری بیشتر از انگیزه‌های
تعاون و همکاری، که از قدیم وجود داشته، امروزه
مستلزم رابط قرار دادن شوراهای اسلامی روستایی
در روند انتقال تحقیقات کشاورزی برای توسعه
روستاهای کشور و نهایتاً " توسعه اقتصادی است.

معضل مهاجرت‌های روستایی و نقش سازنده شوراهای اسلامی روستا و تحقیقات

مشکل مهاجرت روستائیان به شهرها از جمله

عوارض نامطلوبی بود که
پس از اصلاحات ارضی
به شدت مشهود گردید.
بطور کلی مهاجرت روستائیان
به شهرها پیامدها و اثرات
نامطلوب اقتصادی و اجتماعی
را پیوسته به همراه دارد.

اثرات اقتصادی مهاجرت روستائیان، کاهش
میزان تولید در زمینه کشاورزی، صنایع تبدیلی و
سنتی و دستی است. ضمن اینکه در زمینه دام و
دامپروری، اصولاً " با معضل کاهش تولید
روبرو می‌شویم که معمولاً " این پیامد مساله روند
وابستگی به خارج را علی‌الاصول تشدید می‌کند.
ناگزیر آن جامعه مجبور می‌شود برای تهیه مواد
اولیه مورد نیاز خود به بازارهای جهانی روی آورد،
به آنان متکی گردد.

از طرف دیگر مهاجرت روستائیان عواقب فرهنگی
خطرناکی نیز در بر دارد زیرا این مهاجرت، سبب
تقویت فرهنگ مصرفی به جای فرهنگ تولیدی و تضعیف
فرهنگ اصیل می‌شود.

همانگونه که اشاره شد یکی از دلایل مهم و

اساسی مهاجرت تولید کنندگان روستائی و تهی شدن روستاها از نیروهای فعال تولید کننده را بسایید در سیاستهای منحنی رژیوم گذشته جستجو و قلمداد کرد چرا که قبل از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی ایران در مقابل فروش مقادیر معتنا بهی نفت ، سیل دلارهای نفتی به طرف این کشور سرازیر بود که نهـایـتا " مسئولان و دست اندرکاران رژیوم گذشته در زمینه های باروری تولید ملی و افزایش تولیدات صنعتی و کشاورزی با استفاده از این ممر در آمد هنگفت نه تنها قدمی در جهت رشد تولید برنداشتند بلکه درآمدهای حاصل را عمدتا " در بخش خدمات واسطه و امور غیر تولیدی مصروف داشتند که با توجه به اینکه امور خدماتی و واسطه گری عمدتا " در مراکز شهری متمرکز بود ، طبیعتا " سیل حرکت و مهاجرت ناخواسته افراد گرسنه و بیکار در روستا به شدت به طرف شهرهای بزرگ کشور سرازیر گردید .

مطالعات اقتصادی تاریخی نشانگر آن است که برنامه ریزان رژیوم گذشته به قصد نابودی تولید ملی ، بویژه در خصوص تولیدات کشاورزی ، جریان امور اقتصادی کشور را به گونه ای تنظیم کرده بودند که سرمایه گذاری در بخش کشاورزی پیوسته کمتترین و پایین ترین بازده را داشت و متقابلا " افرادی موفق بودند که سرمایه خود را همیشه در بخشهای خدمات به کار می گرفتند و از این راه سودهای سرشاری نصیب آنان می شد و به همین دلیل بود که تمرکز امور در مراکز عمده کشور مانند تهران و سایر مراکز بزرگ شهری شدید شد . بر این مبنا بخش خدمات به عنوان سودآورترین بخش در مرکز کشور متمرکز گردید و مردم سایر نقاط کشور بر اثر تنگی معیشت و بسا امید کسب در آمد بیشتر راهی مراکز شهری بزرگترو بخصوص تهران شدند .

در سال ۱۳۰۰ از کل جمعیت کشور تنها ۲۸٪ در شهر زندگی می کردند که این رقم در سال ۱۳۵۰ به ۴۱/۳٪ جمعیت شهری رسید . بعد از پیروزی انقلاب اسلامی بنا به دلایلی چند ، آهنگ مهاجرت روستا نشینان به شهرهای بزرگ شتاب بیشتری پیدا کرد که هم اکنون نیز روند کاهش جمعیت تولید کننده

روستائی و افزایش جمعیت شهرنشین کشور همچنان ادامه دارد که اگر در جهت تمرکز زدایی اقدامی جدی صورت نگیرد در آینده بسیار نزدیک جمعیت روستایی کشور به رقم ناچیزی خواهد رسید که زنگ خطر آن به سهولت قابل شنیدن است .

در مراکز تحقیقاتی مسائل و مشکلات مطروحه در این زمینه باید مورد بررسی و آزمایشهای لازم قرار گیرد و سرانجام ، نتایج استخراج شده به وسیله آموزش و ترویج صحیح توسط پل ارتباطی رهبران محلی و حمایت شوراهای اسلامی روستایی در سطح روستاها گسترش یابد .

بنابراین در جریان توسعه روستاها و انتقال نتایج تحقیقات ، طرح تحقیق و آموزش و ترویج سه بازوی کمکی و مکمل یکدیگرند در حالی که در اغلب کشورهای جهان سوم برنامه های عمرانی مانند ترویج کشاورزی از بالا به پایین دیکته و اعمال می شود که در حقیقت ، مبادله افکار و دانش و اطلاعات و نظرات به صورت یکطرفه انجام می شود در حالی که دخالت شوراهای اسلامی روستایی و کسب نظرات آنان در سیستم ترویجی ایران مشکلات جمع بندی شده روستائیان توسط پل ارتباطی ترویج در مراکز پژوهش و تحقیق مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار می گیرد .

شوراهای اسلامی روستا پس از شناخت دقیق و کامل از جامعه روستایی و کسب مهارتهای لازم نیروهای رابط مروجان ضمن تماس با روستائیان ، بهترین شیوه انتقال مفاهیم را الگوی دائمی کار خود قرار می دهند . جلب نظر و توجه روستائیان با ابتکار عمل و حل مشکلاتشان طی برنامه ریزی مروج به تدریج افزایش می یابد ، لذا مروج باید با دقت و حوصله زیاد ضمن انتقال دقیق مفاهیم و مرتفع ساختن مشکل کشاورزان و کمک به افزایش تولید ، موانع را تجزیه و تحلیل کند و با رفع آن در جهت اجرای آموزش صحیح در انتقال نتایج تحقیقات و بسط آن در روستا کوشش نماید . مسلم است که برای رسیدن به این منظور ، ایجاد اعتقاد و باور از طرف نیروهای رابط مروج به عنوان معلم و روشنگر روستا ، اجتناب ناپذیر است این اتصال و تسهیلات ممکن را باید شوراهای اسلامی روستا

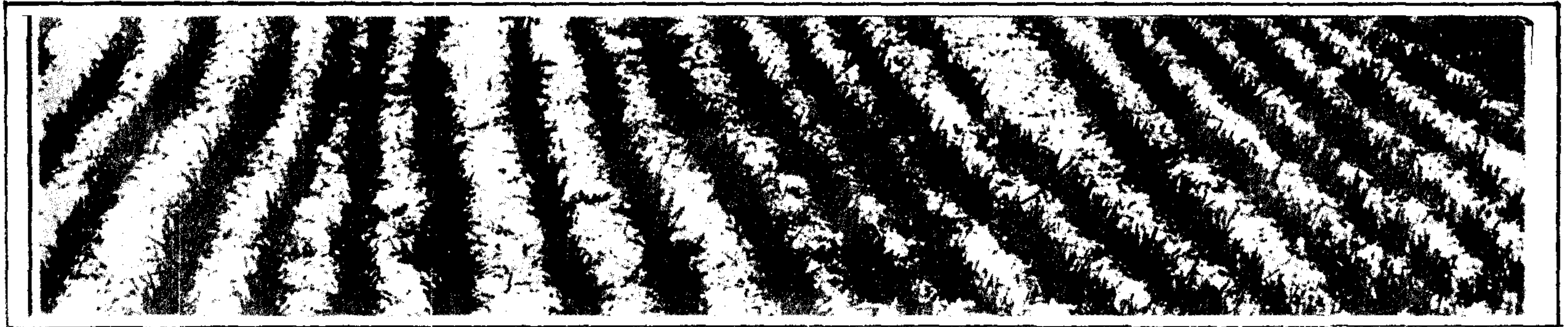
ایجاد و برقرار کنند.

شوراهای اسلامی روستاها و ارتباط آنان با تحقیقات کشاورزی

مسائل تولیدی باید بیش از هرچیز به تأمین نیازهای انسانی مردم اولویت دهد. از طرفی با توجه به اینکه در کشورهای توسعه نیافته حدود ۷۰ تا ۸۰

توجه به مقتضیات محلی اداره امور هر روستا با نظارت شورایی به نام شورای روستا که اعضای آن منتخب مردم همان محل هستند، تصریح گردیده است. از طرفی در اصل یکم و پنجم قانون اساسی یادآوری شده است که تصمیمات شوراهای روستاها نباید مخالف موازین اسلام و قوانین کشور باشد.

توصیه‌ها و پیشنهادها

درصد از مردم در بخش کشاورزی مشغول هستند، لذا می‌توان به اهمیت و نقش تحقیقات کشاورزی در توسعه و پیشرفت همه جانبه بخش اقتصادی در کشورهای توسعه نیافته و حتی در حال توسعه پی برد که در این زمینه نقش شوراهای روستاها در بخش کشاورزی حائز اهمیت فراوان است و باید گفت که رهبران محلی روستاها با شوراهای اسلامی روستایی از یک سو در ارتباط و تماس دائم با روستاییان و از سوی دیگر با مروجان کشاورزی در ارتباط می‌باشند و نقش آنان درست به مثابه پل ارتباطی ترویج است. بدین ترتیب نیازها و اولویت نیازها از پایین‌ترین سطح روستا جمع‌آوری و جمع‌بندی می‌شود و توسط شوراهای روستاها و رابط گروههای پیشرو به مروجان انتقال می‌یابد و به ثمر می‌رسد که در این ارتباط نقش روستائیان در این زمینه از اهمیت خاصی برخوردار است. در پرتو مشورت و شورا، مجهولات از بین می‌رود و حقایق به صورت قویتر نمایان می‌گردد. در قانون اساسی جمهوری اسلامی، هشت اصل ارتباط مستقیم با شورا دارد، حتی قبل از اسلام نیز رسم بر این بوده که در کارها مشورت شود که مردم در امور مهم به مشورت می‌پرداختند.

در اصل صدم قانون اساسی موضوع پیشبرد سریع برنامه‌های اجتماعی - اقتصادی - عمرانی - بهداشتی - فرهنگی آموزشی و رفاهی از طریق همکاری مردم با

در جریان بررسی نقش شوراهای اسلامی و روستایی در انتقال تحقیقات کشاورزی به منظور توسعه اقتصادی روستاهای کشور باید گفت که یک سری اصول اساسی و مسلم وجود دارد که بعضی از این اصول، کمتر و یا به عکس بعضی بیشتر به شرح زیر مورد توجه صاحب نظران در جریان این انتقال قرار می‌گیرد که توجه به آن موجب تسهیل در نیل به هدف می‌گردد:

الف - اصل تفاوت زمینه‌های فرهنگی

روشهای تحقیق انجام شده باید همگام در جهت فرهنگ مردم جامعه باشد تا آن روند تحقیق مثبت و موثر باشد. به عبارت دیگر، هماهنگی با مسایل فرهنگی، الزامی و اجتناب ناپذیر است.

ب - ضرورت اصل برنامه‌ریزی

در این ارتباط، مروجان کشاورزی مسئول انتقال تحقیقات کشاورزی باید بر مبنای برنامه‌ریزی در جهت حل مشکل و نیاز مردم و گروههای تشکیل دهنده مردم روستا عمل کنند.

ج - مبنای تعاون و همکاری و همیاری متقابل

از اصول مسلم و ضروری دیگر، گردهمایی مردم روستا و انجام دادن کار جمعی به شکل اجتماعی و تعاون است. برنامه های ترویجی باید پیوسته بر مبنای برنامه مردم همراه با کمک دولت باشد که نهایتاً "تعاون و ضرورت همیاری متقابل اجتناب ناپذیر است". بدیهی است این امر همچنین مستلزم احتیاج و علاقه و نیاز مردم تولید کننده و اقشار روستایی خواهد بود.

د - نقش سازنده رهبری و ارتباط آن با شوراها

غالبا "گفته می شود که به کار ترویجی با یک رهبری متناسب می توان سرعت بخشید، بنا بر این شناسایی رهبر در بین مردم با کمک شوراهای اسلامی روستا یکی دیگر از وظایف ترویجی نیز محسوب می شود و حتی برای بعضی از مردم وجود فعالیت ترویجی فرصتی مناسب است تا قابلیت رهبری خود را بروز دهند. مروجان و متخصصان ترویج باید افراد داوطلب را در زمینه رهبری آموزش دهند و از طریق شوراها توجیه کنند.

ه - اهمیت شرکت تمامی اعضای خانوار تولیدکننده در فعالیتهای تولیدی و اقتصادی

این امر شامل کلیه افراد خانوار بخصوص برای کشاورز، همسر و فرزندان او و کلیه روستا زادگان است. همچنین در پیشبرد ابداع و نوآوری، شرکت کلیه افراد خانواده لازم است زیرا با عدم آموزش تعدادی از اعضا، احتمال شکست در انتقال تحقیقات بیشتر می شود.

نتیجه گیری

شوراها در مجموعه تعاونیها با دریافت نتایج علمی استخراج شده از مراکز تحقیقات به سهولت، قادر به افزایش تصاعدی تولید و ایجاد کارآیی بالا هستند و می توانند در حل مشکلات قدم بردارند، لذا

در انتقال تحقیقات کشاورزی با توجه به نقش شوراها و لزوم ایجاد ارتباط دائم و مستقیم با کشاورزان برای دریافت عقاید و نظریات آنان، شناخت دقیق مشکل و ایجاد اطمینان بین مروج و مردم روستا الزامی است و باید روز بروز گسترش پیدا کند.

لذا باید اذعان داشت که با توجه به تلاش و کوششی که در جهت کشف مجهولات علمی در مراکز تحقیقات و پژوهش کشاورزی از یک طرف انجام می پذیرد و جامعه تشنه و دردمند روستایی که منتظر دریافت نتایج استخراج شده از مراکز تحقیقات در طرف دیگر است، لزوم هماهنگی همه جانبه بین تحقیقات یا به عبارت دیگر، سه قطب تحقیق - آموزش و ترویج و نهایتاً "پل ارتباطی ترویج در این میان از اهمیت و ویژگی خاصی برخوردار بوده و اجتناب ناپذیر است که در واقع، شوراهای اسلامی نیز با نقش و جایگاه ویژه و حساس خود، مکمل این روند انتقال می باشند.

- 1-F.A.O Economic and social development series 1980. Training for agriculture and rural development. F.A.O press. Rome-Italy.
- 2-Adams, M.E. 1982 Agricultural extension in developing countries. International Tropical Agricultural series.
- 3-Supe, S.V. 1983. An introduction to extension education. Oxford and IBH publishing Co.
- 4-Burns, James Macgregor 1978 Leadership Harper and Row publisher. New York.
- 5-A.K. constandse. 1964 Rural sociology in action. F.A.O. Rome - Italy.
- 6-J.B. Chitambar. 1983 Introductory Rural Sociology, Wiley eastern limited, India.
- 7-Nurul Islam. 1974. Agricultural policy in developing countries. John wiley and sons Inc, New York.

* این مقاله بر اساس مطالعه و تحلیل مشکلات موجود و بسا استفاده از تحقیقات مدیریت کشاورزی و آثار علمی، همچنین تجربیات شخصی تهیه و تدوین گردیده است با امید اینکه ان شاء الله ارائه این مقاله در جهت انعکاس اهمیت نقش شوراها در تولیدات روستایی و نهایتاً "توسعه اقتصادی که، سزاوار اهمیت فراوان است، مفید واقع گردد.